

Варіанти. Збірка новел

О. Генрі

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Лісевич О.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

«Варіанти» — одна з 12 -ти збірок новел О.Генрі, що їх видавництво «Богдан» запланувало до друку. Саме завдяки своїм оповіданням, у яких іскрометний гумор тісно переплітається з маленькими трагедіями, а їхнє закінчення неможливо передбачити, письменник і зажив світової слави.

«Троянда південних штатів»

Коли акціонерна компанія у Тумз-Сіті, штат Джорджія, почала випускати журнал під назвою «Троянда південних штатів», його власникам не довелося довго шукати кандидата на посаду головного редактора. На це місце ідеально підходив полковник Акіла Телфеєр. Він мав гарну освіту, чудову родину, відмінну репутацію та поважав південні традиції — йому судилося стати головним редактором за всіма канонами логіки. Отже, комітет патріотів штату Джорджія, зібравши початковий капітал у розмірі сто тисяч доларів, навідався до резиденції полковника, що на Кедрових Пригірках, боячись його можливої відмови, яка завдала б шкоди підприємству та всьому Півдню.

Полковник прийняв відвідувачів у своїй великій бібліотеці, де проводив більшість днів. Бібліотеку він успадкував від батька. У ній було зібрано десять тисяч томів, і деякі з них були видані у далекому 1861 році. Коли прибула делегація, полковник Телфеєр сидів за великим столом з білої сосни та читав «Анатомію меланхолії» 1 Бертон. Господар будинку підвівся та церемонно потиснув руку кожному члену комітету. Якщо ви знайомі з «Трояндою південних штатів», то пам'ятаєте портрет полковника, який час від часу з'являвся на сторінках цього журналу. Ви не могли забути довге, дбайливо зачесане сиве волосся, гачкуватий, злегка скривлений уліво ніс із високим переніссям, пронизливий погляд з-під ще чорних брів та класичну форму рота під сивими висячими вусами з посіченими кінчиками.

Комітет послужливо запропонував йому посаду головного редактора, мимохідь описав напрям публікацій журналу та не забув назвати цілком прийнятну платню. З кожним роком землі полковника біднішали та були спотворені червоноземними ярами. До того ж, такий честі важко було відмовити.

Протягом своєї сорокахвилинної промови, у якій він висловлював згоду, полковник Телфеєр устиг коротко схарактеризувати англійську літературу від Чосера до Маколея 2, відтворити події битви під Чанселорсвіллом 3 і повідомити, що, як Бог допоможе, керуватиме «Трояндою південних штатів». І керуватиме так, що аромат і краса Півдня наситять увесь світ і втруть носа усім тим прибічникам Півночі, які вірять, що в головах та серцях людей, чию власність вони знищили, а права — урізали, не може бути ані краплинки чогось геніального чи доброго.

Офіс журналу було влаштовано на другому поверсі Першого національного банку: його було розділено перегородками та умебльовано. Полковнику лишалося ж тільки зробити так, аби «Троянда південних штатів» квітнула, пахнула та ширила запашний аромат країни квітів.

Усі помічники та підлегли, яких обирав сам редактор-полковник Телфеєр, були як на підбір. Ніби цілий ящик першосортних персиків штату Джорджія. Першим помічником редактора був Толлівер Лі Феєрфакс, батька якого було вбито під час атаки Пікетта 4. Другим помічником виявився Кітс Унтгенк, що був племінником одного з рейдерів Морґана 5. Оглядач книг, Джексон Рокінґем, був наймолодшим солдатом армії Конфедерації, який потрапив на поле бою з мечем в одній руці й пляшкою молока в іншій. Художній редактор, Ронсесвейлз Сайкс, був чотириюрідним братом племінника Джефферсона Девіса 6. Міс Лавінія Тергун, стенографістка й друкарка полковника, була племінницею жінки, яка колись цілувалася з «Кам'яною стіною» Джексоном 7. Томмі

Вебстер, головний розсильний, отримав свою роботу після того, як продекламував усі вірші отця Раяна 8 на початку навчального року у середній школі Тумз-Сіті. Дівчата, які загортали та розсилали журнали, походили зі старих південних сімей, що опинилися у скрутному становищі. Касиром узяли шмаркача з Енн-Арбора, штат Мічиган, на ім'я Гокінс, який мав рекомендації та гарантійний лист, написаний самими власниками компанії. Навіть акціонерні компанії Джорджії іноді розуміють, що живі мають ховати мертвих.

Ну, сер, вірите мені чи ні, але «Троянда південних штатів» розцвіла ще до того, як хтось про неї почув, звісно, крім місцевих жителів Тумз-Сіті. За це Гокінс навіть почав пропонував їм стати акціонерами компанії. Навіть в Енн-Арборі він робив такі гучні бізнес-пропозиції, що про них чули аж у Детройті. Згодом у штат запросили менеджера з реклами — Борегарда Фітцг'ю Бенкса — юнака з лавандовою краваткою, дід якого був відомою персоною в Ку-клукс-клані.

Попри це «Троянда південних штатів» продовжувала виходити щомісяця. Хоча в кожному випуску журналу публікували знімки Тадж-Махалу, Люксембурзького саду, Карменсіті або Лафоллетти 9, дехто його купував, дехто — підписувався на розсилку. Аби збільшити тираж журналу, редактор-полковник Телфеєр надрукував фото старого будинку Ендрю Джексона 10 під назвою «Ермітаж» із трьох різних ракурсів, гравюру Другої битви Манассаса 11, також відомої як «Захищати тил!», на всю сторінку та біографію Беллі Бойд 12 обсягом у п'ять тисяч слів в одному номері. Кількість підписників того місяця сягнула позначки 118. Також у цьому ж номері опублікували вірші під псевдонімом Леоніни Вашті Гарікот, родички тих самих Гарікотів із Чарлстона, Південна Кароліна, і Білла Томпсона, племінника одного з акціонерів. І статтю кореспондента світської хроніки, у якій він описав чайну вечірку гостинних бостонців та англійців, під час якої більшість чаю було

розлито на скатертину через те, що присутні були одягнені в маскарадні костюми індіанців.

Якось до офісу «Троянди південних штатів» увійшов чоловік, чие дихання легко укрило б туманом дзеркало, такий він був живий. Він був схожий на агента з продажу нерухомості, з власноруч зав'язаною краваткою та манерами, які він, певно, позичив одночасно у В. Дж. Браяна, Гакеншмідта й Гетті Грін 13. Його провели до *rooms asinorum* 14 редактора-полковника. Полковник Телфеєр підвівся і вклонився, як сам принц Альберт.

— Я — Такер, — сказав новоприбулий, усівшись на стілець редактора. — Т. Т. Такер, з Нью-Йорка.

Він швиденько розклав на столі полковника якісь документи, пухкий конверт з манільського паперу й лист від власників «Троянди південних штатів». У листі вони представляли містера Такера і ввічливо просили полковника Телфеєра поспілкуватися з ним та надати будь-яку інформацію про журнал, яку він побажає.

— Я вже певний час листувався з секретарем власників журналу, — проторохтів Такер. — Я й сам не новачок у цій справі, збільшу тиражі не гірше за інших, якщо можна так сказати. Гарантую збільшення з десяти тисяч до ста тисяч примірників за рік для будь-якого видання, яке не виходить мертвою мовою. Я примітив «Троянду південних штатів», відколи вийшов перший номер. Я знаю про цей бізнес усе: від редагування до оформлення рекламних оголошень. Я прибув сюди, аби вкласти у журнал чималу суму грошей, якщо все піде за планом. І тільки якщо мене переконають. Секретар каже, що це марна справа. Але я не бачу причин, чому б журналу з Півдня, з правильним підходом, не знайти свого читача і на Півночі.

Полковник Телфеєр зіперся на спинку стільця і протер окуляри з золотою оправою.

— Містере Такер, — сказав він ввічливо, але твердо, — «Троянда південних штатів» — це видання, присвячене вихованню південного генія та наданню йому права голосу. На обкладинці ви могли помітити наш девіз: «З Півдня, для південців, від південців».

— Але ви не заперечуєте видання на Півночі? — запитав Такер.

— Я припускаю, — сказав редактор-полковник, — що кожен має право на підписку. Не скажу точно, бо не маю нічого спільного з діловими справами журналу. Мене покликали відповідати за редакторський контроль, і я присвятив цій справі свої скромні літературні таланти та багаж знань, який назбирав.

— Звісно, — сказав Такер. — Але долар — це долар будь-де: на Півночі, Півдні або Заході; купуєте тріску, арахіс чи то мускусну диню з Рокі-Форд. Знаєте, я проглядав ваш листопадовий номер. Бачу, примірник є на вашому столі. Ви не проти погортати його зі мною? Добре, передова стаття гарна. Чудово написано про Бавовняний пояс, є багато фотографій — це плюс. У Нью-Йорку завжди цікавляться урожаєм бавовни. А тут у нас сенсаційна інформація про ворожнечу Гатфілдів та Мак-Коїв 15, яку написала однокласниця племінниці губернатора штату Кентуккі, не погана ідея. Але це сталося так давно, що більшість людей уже забули про неї. Далі йде вірш Лорелли Ласселлс на три сторінки під назвою «Нога тирана». Я перегортав багато документів, але ніде у письмових відмовах щодо публікації не зустрівач її імені.

— Міс Ласселлс, — сказав редактор, — одна з наших найбільш визнаних південних поетес. Вона має тісні стосунки з сім'єю Ласселлс з Алабами й власноруч зробила шовковий прапор Конфедерації, який вручила губернатору цього штату на його інавгурації.

— Але чому, — наполягав Такер, — поруч із віршем надруковано фото товарної станції «М. енд О. Реілроуд» 16 в Тускалусі?

— На фото, — відповів полковник з гордістю, — зображено кут огорожі навколо старої садиби, де народилася міс Ласселлс.

— Гаразд, — сказав Такер. — Я прочитав вірш, але так і не зрозумів: він про депо чи битву Булл-Ран? Далі оповідання під назвою «Спокуса Розі» Фосдайка Пігготта. Воно ніяке. Хто цей Пігготт узагалі?

— Містер Пігготт, — відповів редактор, — брат основного акціонера журналу.

— Гаразд, грець із Пігготтом, — сказав Такер. — Ось непогана стаття про дослідження Арктики та ловлю тарпонів. А що це за детальний звіт про броварні в Атланті, Новому Орлеані, Нешвіллі й Саванні? Сама лише статистика про продукцію та її якість. Що ж тут чіпляє?

— Якщо я зрозумів вашу фігуральну мову правильно, — відповів полковник Телфеєр, — річ ось у чому: статтю, про яку ви говорите, мені надали самі власники журналу з вказівками її опублікувати. З літературної точки зору вона мені не сподобалася. Але я певною мірою відчував, що маю враховувати побажання джентльменів, яких цікавить прибутковість «Троянди південних штатів».

— Зрозуміло, — відповів Такер. — Далі йдуть дві сторінки вибраних уривків з «Лалла Рук» Томаса Мура 17. Отже, з якої федеральної в'язниці втік Мур та що це за ініціали сім'ї Ф. Ф. В., якої він соромиться?

— Мур був ірландським поетом, який помер у 1852 році, — відповів полковник Телфеєр з жалістю до співрозмовника. — Він класик. Я навіть думав перевидати його переклад «Од Анакреону 18» окремою серією журналу.

— Не забудьте про закон про авторське право, — байдуже кинув Такер. — Хто така Бессі Беллеклер, яка написала есе про нещодавно збудовану водопровідну станцію у Мілледжвілі?

— Це ім'я, сер, — сказав полковник Телфеєр, — *non de guerre* 19 міс Ельвіри Сімпкінс. Я не маю честі знати даму особисто, але її добробки нам надіслав конгресмен Бровер з її рідного штату. Мати конгресмена була родичкою родини Полків 20 із Теннессі.

— Послухайте, полковнику, — сказав Такер і відкинув журнал в сторону, — так справи не підуть. Ви не зможете досягти успіху з журналом, який націлений лише на одну частину країни. Треба здобути загальне схвалення. Подивіться, як поблажливо в північних виданнях ставляться до Півдня і як там заохочують південних письменників. Вам треба йти в такому ж напрямку, робити свій внесок. Ви маєте купувати матеріали, зважаючи на їхню якість, а не на родовід автора. Закладаюся на квартиру 21 чорнила, що ця південна фісгармонія, якою ви керуєте, ніколи не видала й ноти, яку почули б за географічною лінією Мейсон-Гемлін. Хіба ні?

— Я уважно й сумлінно відхиляв усі матеріали з тієї частини країни, якщо я правильно зрозумів вашу фігуральну мову, — відповів полковник.

— Гаразд. Я вам дещо покажу.

Такер потягнувся до свого пухкого конверта з манільського паперу й витяг на стіл редактора кілька друкованих рукописів.

— Ось кілька варіантів, — сказав він, — за які я сам заплатив та привіз із собою.

Один за одним він показував перші сторінки полковнику та складав рукописи назад.

— Ось чотири оповідання чотирьох високо оцінених авторів Сполучених Штатів: троє з них мешкають у Нью-Йорку та один у передмісті. Є окрема стаття Тома Вампсона про виховне суспільство Вієнни. Італійський роман у кількох частинах Капітана Джека 22 — а, ні, це інший Кроуфорд. Ось три окремих *exposés* 23 засланих журналістів про адміністрацію міста, а тут сенсація під назвою «Що носять жінки у своїх валізках»: чиказька репортерка

найнялася на п'ять років покоївкою до однієї леді, щоб роздобути цю інформацію. Далі йде синопсис попередніх розділів нового роману Голла Кейна 24, який з'явиться у червні наступного року. А тут кількасот vers de société 25, які мені надали авторитетні журнали за рейтингом. Саме їх люди хочуть скрізь. Ось і стаття з фотографіями Джорджа Б. Мак-Клеллана 26, де йому чотири роки, дванадцять, двадцять два і тридцять. Передбачають, що його оберуть мером Нью-Йорка. Це точно стане сенсацією. Він...

— Перепрошую, — перервав полковник Телфеер, заціпенівши на стільці. — Повторіть його ім'я?

— О, я розумію, — відповів Такер із напівусмішкою. — Так, він син генерала. Відкладемо цей рукопис. Але, полковнику, якщо пробачите, ми намагаємося зробити так, аби «палив» журнал, а не солдат у Форт-Самтер 27. Ось те, що вам неодмінно сподобається. Це оригінальний вірш Джеймса Віткомба Райлі 28. Самого Джеймса Віткомба. Ви знаєте, що це означає для журналу. Не назву вам ціну, яку я за нього заплатив, але скажу ось що: Райлі може заробити більше грошей, коли пише авторучкою, ніж ви або я, коли пишемо чорнилом. Я зачитаю вам кілька стансів:

Мій тато сидні лиш справляє,

Читає й спокій поважає.

А як дурницю втну якусь,

Він не дивується чомусь.

Бува, грішу та лихословлю

Чи за хвоста кота ловлю,

Він посміється від душі,

А мати дасть мені по шиї.

— Чому це так? — спитаю я.

Гадаю, відповідь проста:

Не треба мучити кота!

А як примеркнуть всі вогні,

Я підкрадуся в тишині
До мами, що у ліжку спить,
І обійму її умить.
Я зацілую її очі.
І хоч уже давно поночі,
Але щоразу, вперше наче,
Вона все плаче, плаче, плаче.
— Чому це так? — спитаю я.
Гадаю, відповідь проста:
Мамі потрібна доброта!

— Такий матеріал, — продовжив Такер. — Що скажете?

— Не скажу, що не знайомий з роботами містера Райлі, — рішуче відповів полковник. — Якщо не помиляюся, він мешкає в Індіані. Останні десять років я дещо був літературним відлюдником, але знайомий із майже всіма його книгами бібліотеки Кедрових Пригірків. Я також вважаю, що журнал повинен містити певну кількість поезії. Багато солодкоголосих поетів Півдня вже зробили свій внесок до сторінок «Троянди південних штатів». Особисто я мав намір далі публікувати на сторінках журналу переклад з оригіналу творів великого італійського поета Тассо. Ви коли-небудь пили з фонтана його безсмертних рядків, містере Такер?

— Не куштував навіть напів-Тассо, — зізнався Такер. — Тепер перейдімо до справи, полковнику Телфеєр. Я вже вклав гроші у цю ризиковану справу. Усі ці рукописи коштували мені чотири тисячі доларів. Я планую опублікувати декілька з них у наступному номері. Ви маєте менше ніж місяць, аби зрозуміти, як це вплине на тираж. Я вважаю, якщо друкувати найкращі матеріали, які ми можемо отримати з Півночі, Півдня, Сходу чи Заходу, ми зуміємо прославити журнал. Ось лист від власника компанії з проханням співпрацювати зі мною в реалізації цього плану. Викиньмо половину цього мотлоху, який ви публікували тільки тому, що його

автори є родичами Скупдудлів округу Скупдудл. Ви зі мною?

— Поки я редактор цього журналу, — гордовито сказав полковник Телфесер, — я виконуватиму свої обов'язки. Але я також не проти виконати побажання його власників, якщо тільки це не суперечить совісті.

— Оце вже розмова, — пожвався Такер. — Скільки з цього матеріалу, який я приніс, ми можемо додати до січневого номера?

— Не бачу причин тягнути. У січневому номері ще є місце, — відповів редактор, — грубо кажучи, приблизно на вісім тисяч слів.

— Дивовижно, — сказав Такер. — Не густо, але читачі зможуть відпочити від статей про арахіс, губернаторів та Геттісберг. Я підберу щось зі свого матеріалу, аби заповнити місце, якщо ви не проти. Доведеться з'їздити до Нью-Йорка, але я повернуся за кілька тижнів.

Полковник Телфесер повільно зняв свої широкі чорні окуляри з ланцюжком.

— Але місце у січневому номері, — промовив він розмірено, — я залишив таким, бо ще не вирішив, що саме там друкуватиму. Нещодавно до «Троянди південних штатів» надіслали матеріал, який є одним із найчудовіших результатів літературних зусиль, які я коли-небудь зустрічав. Робота неабиякого генія й таланту. Вона ідеально ляже на порожні сторінки.

Такер стривожився.

— Що це за матеріал? — запитав він. — Вісім тисяч слів — звучить підозріло. Певно, сюди доклали руку знатні родини. Нам чекати на нову Конфедерацію?

— Автор статті, — продовжив полковник, не звертаючи уваги на алюзії Такера, — має гарну репутацію. Він виділився й в інших сферах. Не думаю, що маю право називати його ім'я — принаймні поки не вирішив, чи друкувати його матеріал.

— Що ж, — нервово сказав Такер, — ця історія має продовження, чи це стаття про відкриття нової насосної станції у Вітмірі, Південна Кароліна, чи оновлений список прислуги генерала Лі 29, або що?

— Ви у праві пускати дотепи, — спокійно відповів полковник Телфеєр. — Стаття вийшла з-під пера мислителя, філософа, шанувальника людства, слухача і риторика вищого ступеня.

— Певно, її написав синдикат, — сказав Такер. — Але, чесно кажучи, полковнику, ви не надто поспішаєте з рішенням. Не знаю, чи хтось у наші дні взагалі подужає текст, вісім тисяч слів за обсягом, якщо це, звісно, не короткий виклад справи Верховного суду чи не звіт про вбивства. У вас, бува, немає копії одного з виступів Данієля Вебстера 30?

Полковник Телфеєр засовався у кріслі й пильно подивився на підштрикувача з-під густих брів.

— Містере Такер, — серйозно мовив він, — я хотів би відділити ваш не інакше як грубий гумор від турбот, пов'язаних з інвестицією, що покладені на ваші плечі. Але я повинен попросити вас припинити кепкувати та говорити принизливі коментарі щодо Півдня та південців. З таким, сер, в офісі «Троянди південних штатів» миритися не будуть. І перш ніж ви приступите до завуальованих інсинуацій, що я, редактор цього журналу, не є компетентним суддею у справі розгляду матеріалів, які сюди присилають, я прошу вас спочатку надати докази того, що ви перевершуйте мене будь-яким чином, формою або підходом стосовно цього питання.

— Ох, прошу, полковнику, — добродушно промовив Такер. — Я й не мав намірів робити щось подібне. Звучить, ніби обвинувачення, зачитане четвертим помічником генерального прокурора. Повернімося до справи. Про що йдеться у цих восьми тисячах слів, якщо коротко?

— Стаття, — сказав полковник Телфеєр, прийнявши вибачення легким кивком, — охоплює широку сферу знань. Вона бере до уваги теорії й питання, які безуспішно обмірковували століттями, і розв'язує їх логічно та лаконічно. Один за одним вона привертає увагу до зла світу, вказує на шлях його викорінення, а потім сумлінно й детально прославляє добро. Навряд чи є етап людського життя, який би вона не обговорювала мудро, спокійно і справедливо. Велика політика урядів, зобов'язання громадян, обов'язки сімейного життя, право, етика, моральність — усі ці важливі теми розглядаються спокійно, мудро й упевнено, що, маю визнати, викликає моє захоплення.

— Це, мабуть, виняткова річ, — вражено сказав Такер.

— Це великий внесок у світову мудрість, — промовив полковник. — Я маю лише один-єдиний сумнів супроти величезної переваги, яку ми отримаємо після цього матеріалу в «Троянці південних штатів». У мене недостатньо інформації про автора, щоб розголосити про нього у нашому журналі.

— Гадав, ви сказали, що він — видатна людина, — зауважив Такер.

— Це так, — відповів полковник, — і в літературних, і в інших різноманітних сферах. Але я надзвичайно обережно ставлюся до матеріалів, які публікую. Мої автори — люди безперечної репутації й зв'язків, які можна перевірити будь-якої миті. Як уже казав, я притримую цю статтю, поки не матиму більше інформації про її автора. Я не знаю, опублікую її чи ні. Якщо ж я вирішу цього не робити, радо, містере Такер, заміню її матеріалом, який ви підберете на це місце.

Такер здивувався.

...

О. Генрі. Варіанти. Збірка новел — ознайомчий фрагмент

Далі — у повній книжці «Варіанти. Збірка новел».
nashaknyga.com.ua